

Stödstrukturer för kvalitetsutveckling och främjande av kunskapsbaserad praktik inom socialtjänsten och angränsande områden i Västernorrlands län

Bakgrund

Regeringen och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har enats om nya former för det nationella stödet till kunskapsutveckling inom socialtjänsten. Till grund för detta finns utredningen "Evidensbaserad praktik inom socialtjänsten - till nytta för brukaren" (SOU 2008:18) som bl a visade att kunskapsbasen för insatserna inom socialtjänsten är outvecklad. Arbetet bedrivs i huvudsak på grundval av professionella erfarenheter i kombination med lagstiftning och riktlinjer för ärendehandläggning. I för liten utsträckning bedrivs socialtjänsten utifrån kunskap om effekten av olika insatser, arbetsätt och metoder. Det finns därför ett behov av insatser till stöd för en fortsatt kunskapsutveckling inom socialtjänsten. Utifrån detta föreslog utredningen bl a ett avtal mellan regeringen och SKL om gemensamma insatser för att stödja den långsiktiga kunskapsutvecklingen inom socialtjänsten.

I juni 2010 tecknade Regeringen och SKL en överenskommelse "**Plattform för arbetet med att utveckla en evidensbaserad praktik i socialtjänsten**". Staten och huvudmännen ska samverka kring strategiska, långsiktiga satsningar med gemensamma åtaganden och prioriteringar. Dessförinnan gjordes en överenskommelse mellan regering och SKL i december 2009 om Program för en god äldreomsorg. Genom denna överenskommelse kom äldreomsorgen att utgöra en pilot för arbetet med att stärka de regionala stödstrukturerna.

Definition av stödstruktur

Den allmänna definitionen av struktur är en ordning av abstrakta eller konkreta delar som tillsammans bildar en helhet. En stödstruktur är alltså en uppbyggnad av olika delar som ger stöd till en funktion/främjar en process.

En hållbar stödstruktur är i detta sammanhang någon form av system som säkerställer kunskapsutveckling, ger förutsättningar för en evidensbaserad praktik och i förlängningen bidrar till en socialtjänst av god kvalitet. En stödstruktur kan t ex vara ett nätverk, ett samarbetsavtal, en gemensam strategi eller en konkret resurs, t ex en FoU-enhet. Att skapa en stödstruktur kan innebära att samordna olika resurser eller skapa system för hur olika metoder och arbetsuppgifter tillämpas i det dagliga arbetet. Det kan också vara att skapa rutiner för att olika projektresultat implementeras på ett varaktigt sätt i de ordinarie verksamheterna. För att dessa strukturer skall fungera krävs att länets aktörer, inom

socialtjänstens område, gemensamt tar ansvar för att utveckla stödstrukturerna och ger dem mandat att fungera operativt.

Definition av evidensbaserad praktik

Evidensbaserad praktik (EBP) definieras som den professionelles förmåga att integrera bästa tillgängliga vetenskapliga kunskap, brukarens erfarenheter och önskemål samt den egna expertisen. För en evidensbaserad praktik behövs såväl forskningsbaserad som erfarenhetsbaserad kunskap, både teoretisk och praktisk kunskap; att veta *att* och att veta *hur*. De olika formerna av kunskap kompletterar varandra. En ofta försummad aspekt är tillvaratagandet av lokal kunskap, det vill säga den kunskap som genereras utifrån behov i den lokala organisationen.

I kunskapsbaserat arbetet med enskilda och grupper sammanförs information från de tre kunskapskällorna brukarens situation, professionellas kunskaper och tillgängliga forskningsresultat. Av såväl etiska som rättssäkerhetsskäl är det av vikt att klienterna/brukarna får veta på vilken grund olika beslut fattas och olika insatser genomförs.

Avsiktsförklaring

Kommunförbundet Västernorrland lämnade i maj 2010 in en avsiktsförklaring till SKL och erhöll då ett statsbidrag på 600 000 kr till projektet Att stödja regionala stödstrukturer för kunskapsutveckling inom socialtjänsten.

Avsiktsförklaringen utarbetades av Kommunförbundet under våren 2010. Dokumentet har kommunicerats med kommunernas förvaltningschefer för socialtjänst/motsvarande och med landstingstaben hälso- och sjukvård. Politisk förankring har skett i Kommunförbundets styrelse under arbetets gång och styrelsens beslutade i ärendet den 21 september 2010.

Det parterna genom avsiktsförklaringen vill uppnå är ett fortsatt samarbete, med de befintliga stödstrukturerna som grund, för att nå en kunskapsutveckling som gynnar de äldre i Västernorrland. Syftet är att bidra till en kunskaps- och evidensbaserad praktik som i sin tur ska leda till en bättre kvalitet. Arbetet med stödstrukturer ska innebära fortsatt utveckling av kunskapsanvändningen i verksamheterna men även att utveckla kunskapsbildning och lärande i samverkan. Detta sker till viss mån redan i dag inom kommunernas, kommunförbundets och landstingets verksamheter men stödet skulle innebära att arbetet intensifierades och blev mer systematiskt. Tanken är också att stärka och komplettera befintlig styr och ledningsstruktur för att vidmakthålla den kunskap som länet gemensamt utvecklat.

I avsiktsförklaringen nämndes, som exempel på områden för utvecklingsarbete, pågående och kommande:

- Att utveckla IT-stödet i enlighet med nationella IT-strategin
- Att stärka strukturer för kunskapsutveckling
- Att stärka strukturer för gemensam utveckling av policy, riktlinjer och överenskommelser som stärker ett samarbete i länet.

- Att utveckla och implementera rutiner utifrån överenskommelse om samarbete och samordning kring personer med behov av insatser från båda huvudmännen
- Att stärka/komplettera befintlig struktur med en resurs som fokuserar på att hitta nya former för att systematisera den kunskap som finns och produceras i länet.
- Att arbeta med brukarmedverkan/brukarinflytande/brukarrevision

Avsiktsförklaringen i Västernorrland omfattade primärt stärkta stödstrukturer för kunskapsutveckling inom äldreområdet. Inriktningen på arbetet med stödstrukturer har under året reviderats till att omfatta hela socialtjänstens verksamhetsfält, inte minst individ- och familjeomsorg. Utgångspunkten är att det ska finnas en helhetssyn i arbetet med stödstrukturer och med det arbete som bedrivs av utvecklingsledarna inom Kunskap till praktik, e-hälsa, Bättre liv för sjuka äldre samt barn- och ungdom.

Mål

Det övergripande målet är att uppnå bästa möjliga kvalitet inom socialtjänsten i Västernorrland, till gagn för de människor som är i behov av socialtjänstens insatser. Långsiktigt hållbara stödstrukturer kan bidra till detta.

Målsättningen är att det 2013 finns en långsiktigt hållbar struktur för utveckling, spridning och implementering av kunskap inom socialtjänsten och angränsande områden inom hälso- och sjukvården.

Stödstrukturen ska

- kunna försörja länet med praktiskt verksamhetsstöd
- utgöra en arena för lokala och regionala politiska prioriteringar och strategier inom välfärdsområdet
- skapa förutsättningar för en evidensbaserad praktik i hela socialtjänsten, byggd på bästa tillgängliga vetenskapliga kunskap, brukarens kunskap och önskemål och professionens expertis.

Stödstrukturer för kunskapsutveckling inom socialtjänsten i Västernorrlands län ska kännetecknas av kvalitet och effektivt resursutnyttjande.

Prioriterade områden

1. Att huvudmännen senast 2012-01-30 ska presentera en plan som visar hur de långsiktigt ska säkerställa stödstrukturen och det utvecklingsarbete som regionala utvecklingsledarna bedriver, även efter det statliga stödet har upphört.
2. Att utveckla former för att öka brukarnas delaktighet och inflytande.
3. Att det finns tydliga strukturer för hur utvecklingsarbete ska bedrivas, d v s rutiner för uppdragsbeskrivning, beställning, uppföljning och beslutsprocesser, samt system inom respektive verksamhet för att förankra och sprida avtal, överenskommelser, ny kunskap etc.
4. Att det finns nätverk inom de områden som betraktas nödvändiga och att "rätt" aktörer ska ingå i nätverken. Det ska finnas beskrivning av ramarna för respektive

nätverk, d v s uppdrag, syfte, mandat, ev "styrgrupp"/uppdragsgivare, mötesfrekvens etc.

5. Att det finns strategier för kompetensförsörjning inom olika verksamhetsområden och för olika nivåer inom verksamheterna.
6. Att det finns strukturerat samarbete med universiteten inom de områden det bedöms nödvändigt.
7. Att öka kunskapen om evidensbaserad praktik/kunskapsbaserat arbetssätt, medvetenheten om kvalitetsarbete samt tillgängliga kunskap och forskningsresultat för kommunala verksamheter och därmed öka förutsättningarna för verksamheterna att arbeta evidens/kunskapsbaserat.
8. Att säkerställa FoU-miljöernas roll som verksamhetsnära kunskapsorganisation.
9. Att utveckla arbetet med systematiserad uppföljning.
10. Att utveckla former för att involvera de alternativa utförarna.

Genomförande

Framgångsfaktorer för arbete med att utveckla långsiktigt hållbara strukturer är bl a förankring och informationsspridning. Förankring är viktigt, såväl politiskt som på alla nivåer av de berörda organisationerna. Arbetet kommer därför att ske med såväl top-down som bottom-up-perspektiv. Med detta menas att arbete kommer att ske såväl på politisk och chefsnivå som i de nätverk som finns på verksamhetsnära nivå. De tre momenten kartläggning, analys och åtgärder kommer därför inte att ske i kronologisk ordning utan till viss del löpa parallellt och ske i nära samverkan med berörda verksamhetsföreträdare. Eftersom stödstrukturer i sig är dynamiska ska processen och lärandet ses som en del i byggandet av hållbara stödstrukturer. Målsättningen är att hela socialtjänstens organisation kan införlivas och dra nytta av det arbete som genomförs.

Inom Kommunförbundet/FoU Västernorrland finns en relativt god bild av de stödstrukturer som finns i länet och denna bild kan succesivt kompletteras genom kontakter med nyckelpersoner och företrädare för olika aktörer i länet.

En aspekt som är central och därmed viktig att kartlägga ytterligare är vilket stöd länets socialtjänster vill ha och behöver på olika nivåer och inom olika verksamhetsområden för att arbeta mer evidensbaserat.

Exempel på frågor att analysera vidare:

- Vilka stödstrukturer är välfungerande?
- Vilka stödstrukturer behöver optimeras och hur ska detta ske?
- Inom vilka områden och sammanhang saknas fungerande stödstrukturer?
- Vilka evidensbaserade metoder används?
- Vilka styrdokument/kvalitetsledningssystem i verksamheterna stödjer EBP?
- Vilka kompetensutvecklingsbehov finns på kort och lång sikt inom olika områden?
- Hur kan verksamheter bli bättre på att nyttja befintlig kunskap, t ex resultat från utvärderingar, uppföljningar och utvecklingsprojekt?
- Hur kan utbildningsstrategier utformas?

- Hur kan olika aktörer samverka kring utbildningssatsningar i enlighet med utbildningsstrategierna?
- Hur kan samverkan med universiteten i området ske?
- Vad behövs för att de pågående utvecklingsprojekten (KTP etc) ska bli långsiktigt förankrade?

De förbättringsåtgärder och aktiviteter som identifieras som nödvändiga genomförs löpande, i samverkan mellan berörda aktörer.

Information och kommunikation

Informationsspridning samt återkoppling och dialog gällande projektarbetet sker genom muntlig och skriftlig information via befintliga nätverk, referensgrupper och andra intressenter, t ex brukarorganisationer. Därutöver sker någon form av aktiv informationsinsats, t ex nyhetsbrev, en gång per kvartal.

Löpande dialog sker mellan projektsamordnare, projektmedarbetare och styrgrupp.

Dokumentation och uppföljning

Projektsamordnare/plattformsledare ansvarar för fortlöpande dokumentation under projektets gång.

Minnesanteckningar från möte med nätverk etc görs av sammankallande och i den mån innehållet berör projektet sänds minnesanteckningarna för kännedom till projektsamordnaren.

Gunhild Nyberg ansvarar för redovisning av medel till SKL. Slutrapport skrivs av projektsamordnare i samverkan med styrgrupp.

Projektorganisation

Projekttid 2011-05-01 - - 2012-12-31
 Projektägare Kommunförbundet Västernorrland

Nationell uppdragsgivare: Sveriges kommuner och Landsting
 Huvudprojektledare: Per Albinsson, SKL

SKL ger varje län stöd och förutsättningar till en kvalitativt genomförande av de nationella avsiktsförklaringarna. Detta sker genom en löpande kontakt med länens projektarbetare, bl a gemensamma mötesdagar, samordning och spridning av goda exempel från länens arbeten.

Regional uppdragsgivare Kommunförbundets styrelse

